

2011 KUNSTMUSEENE IBERGEN ÅRSRAPPORT

Flamenco-oppvisning i rød sal i Permanenten under Kulturnatt 2011.

STYRETS BERETNING

VIRKSOMHETENS ART OG STED

Stiftelsen Kunstmuseene i Bergen ble stiftet i 28.07.2006. Oppstart felles drift var 1.1.2007. Kunstmuseene i Bergen er en unik kombinasjon av kunstmuseer og kunstnerhjem.

Stiftelsens formål er å skape opplevelser, kunnskap og kritisk refleksjon omkring den skapende og utøvende kunsten. Stiftelsen forvalter samlinger, eiendeler og eiendommer stilt til disposisjon av stifterne og andre private og offentlige samlings-eiere.

Stifterne er Bergen kommune, Stiftelsen Vestlandske Kunstindustrimuseum og Foreningen for Norske fortidsminnemerkeres bevaring avdeling Bergen og Hordaland.

ÅRET 2011

For styret i stiftelsen er det viktig av Kunstmuseene i Bergen er bevisst sin samfunnsrolle og fremstår som en tydelig kulturaktør. Museet skal gi publikum innsikt og stimulere til refleksjon i møte med kunst og musikk.

Det er også viktig at museet setter seg tydelige og ambisiøse mål. Kunstmuseene i Bergen skal være aktivt og ledende innen sine fagområder.

Både når det gjelder samfunnsrolle og målsetninger er det gjort viktige tiltak gjennom 2011.

Museets administrasjon har gjennomført en stor omorganisering med sterk deltagelse fra stab og styre. De to avdelingene Vestlandske Kunstindustrimuseum og Bergen Kunstmuseum ble slått sammen til en enhet med ny organisasjonsstruktur og ledelse. Styret anser de grep som er gjort som vellykket.

Museet har prestert i henhold til arbeidsplaner og oppnådd målsetningene for året. Samlet sett kan museet vise til økende besøkstall, økt mediedekning og høye faglige prestasjoner. Museet vises stigende interesse fra publikum, tilskuddpartnere, det private næringsliv og europeiske museer.

Styret ser seg svært tilfreds med museets aktivitet og virksomhet for 2011.

Ny utstilling av Astrup-samlingen med bla. egen app for smarttelefon åpnet i 2011.

FORTSATT DRIFT

Kunstmuseene i Bergen hadde sitt femte driftsår i 2011. Styret mener det er riktig å legge forutsetninger om fortsatt drift til grunn ved avleggelsen av årsregnskapet.

ÅRSREGNSKAP, RESULTAT

Driften hadde i 2011 et resultat på kr. 825.291,- i overskudd. Stiftelsen har pr. 31.12.2011 en grunnkapital på kr. 200.000,- og – inkludert årets overskudd – en opptjent egenkapital på kr. 2.117.317,-.

ARBEIDSMILJØ

Stiftelsen er en driftsenhet som leier kontorer og drifter samlinger, utstillinger og hageanlegg i Bergen og Os kommuner. Stiftelsen har 47 fast ansatte i hel- og deltidstillinger, foruten hel- og deltidansatte i vikariater og engasjement. Stiftelsen

har opprettet arbeidsmiljøutvalg og legger vekt på helse, miljø og sikkerhet i sin virksomhet.

Styret vurderer arbeidsmiljøet til å være godt. Sykefraværet var i 2011 på ca. 3% av total arbeidstid. Det er rapportert 1 skade/ulykke på arbeidsplassen i løpet av siste år.

LIKESTILLING

Av stiftelsens fast ansatte var i 2011 55% kvinner, hvorav 76% heltidsansatte. Andelen menn var 45%, hvorav 71% heltidsansatte. Stiftelsen legger vekt på likestilling ved nye ansettelser, og i sin personalpolitikk for øvrig.

YTRE MILJØ

Stiftelsen har ingen virksomhet som forurensar det ytre miljø.

Bergen, 22. mars 2012

		
Kåre Valebrokk styreleder	Ruth Brudvik nestleder	Henrik von Achen styremedlem
		
Asta Otteren Ellingsen styremedlem	Trond Indahl styremedlem	Line Daatland styremedlem
		
Aud Søylen Varamedlem for Mette Nora Sætre		
		
	Edend G. Høyersten direktør	

ÅRET SOM PEKER FREMOVER

2011 er over. Det har vært nok et begivenhetsrikt år. Året har blitt utover vanlig virksomhet brukt til arbeid med omorganisering, påbegynnelsen av strategidokument og gjennomgang av museets arbeidsmetoder. Det har vært viktig for museet å sette seg tydelige og ambisiøse mål. Kunstmuseene i Bergen skal være aktivt og ledende innen sine fagområder. Både når det gjelder samfunnsrolle og målsetninger er det gjort viktige og ulike tiltak gjennom 2011.

Et stort anliggende for året har vært arbeidet med omorganisering av den eksisterende strukturen. Arbeidet begynte våren, pågikk gjennom hele året og hadde full virkning fra årsskiftet 2011/2012. Museets administrasjon har gjennomført en stor omorganisering med sterk deltagelse fra stab og styre. De to avdelingene Vestlandske Kunstindustrimuseum og Bergen Kunstmuseum ble slått sammen til en enhet med ny organisasjonsstruktur og ledelse. Innsatsviljen for å få dette til fra ansatte og styret har vært beundringsverdig.

I sentrum har aktiviteten vært høy og medført publikumsrekord. Utstillingsprogrammet ble gjennomført i henhold til planene. Museet åpnet Norges første kunstmuseum tilrettelagt for barn, Kunstlab. Det ble også åpnet en egen fløy for Astrup. Begge prosjekter ble finansiert ved hjelp av Sparebankstiftelsen DNB Nor. Og i begge tilfeller ble det gjort nyvinninger, bl.a. gjennom utvikling

av egen app for smarttelefoner, papirkabinetter med eget mikroklima og utprøving av ulike formidlingsformer. Planarbeidet med utviklingen av museet samlinger har også vært pågående. Vi er åpenbart inne i en fase der vår form og vårt innhold er gjenstand for nytenkning, kreative perspektiver og kritisk undring.

Ved kunstnerhjemmene er det gjort et betydelig arbeid som bærer frukter i 2012. Spesielt er dette gjeldende for arbeidet på Edvard Grieg Museum Troldhaugen og planene med oppussing av Troldsalen og Edvard Grieg Piano Competition i 2012. Avdelingen har ellers levert gode besøkstall. Siljustøl Museum har også blitt vitalisert gjennom en utstrakt formidling til barn og unge. Museet Lysøen har drevet i henhold til planer og levert et solid resultat.

Museet har prestert i henhold arbeidsplaner og oppnådd målsetningene for året. Samlet sett kan museet vise til økende besøkstall, økt mediedekning og høye faglige prestasjoner. Museet vises stigende interesse fra publikum, tilskuddspartnere, det private næringsliv og europeiske museer.

Erlend G. Høyersten
direktør

Norges første kunstmuseum
for barn og unge, KunstLab,
åpnet i Lysverket i 2011.

Hagefest og åpning av
Trolldhaugens sommerserie
på Griegs fødselsdag 15. juni.

STYRET

Styret har i 2011 bestått av:

Kåre Valebrokk, leder (Bergen kommune)
Ruth Brudvik, nestleder (Bergen kommune)
Mette Nora Sætre (Hordaland fylkeskommune)
Henrik von Achen (Universitetet i Bergen)
Åsta Otterén Ellingsen (Representantskapet)
Laila Nordø (ansatte)
Trond Indahl (ansatte)

Vara

Hilde Onarheim (Bergen kommune)
Jette Christensen (Bergen kommune)
Aud Karin Søilen (Hordaland fylkeskommune)
Signe Bakke (Universitetet i Bergen)
Vibeke Harild (Representantskapet)
Line Daatland (ansatte)
Knut Ormhaug (ansatte)

Representantskapet

Ordfører er Oddmund Søilen (Bergen kommune)
For øvrig består representantskapet av en representant fra disse organisasjonene:
Bergen Arkitekt Forening, Bergen Kunstmuseums Venner, Bildende Kunstneres Forening Hordaland,

Den Vestlandske Kunstindustriforening, Fartein Valens Minne, Førdefestivalen, Hordaland fylkeskommune, Institutt for kulturstudier og kunsthistorie (UiB), Kunsthøgskolen i Bergen, Lysøen-kretsen, Museet Lysøen/Fortidsminneforeningen, Musikernes Fellesorganisasjon, Norske Kunsthåndverkere Vest Norge, Os kommune, Siljustøls Venner, Stiftelsen Siljustøl, Stiftelsen Vestlandske Kunstindustrimuseum, Trolldhaugens Venner.

Representantskapet holdt 1 møte i 2011, den 9. juni.

PERSONALET

Fellesadministrasjonen er lokalisert i Lysverket og besto i 2011 av:

Direktør Erlend Høyersten
Økonomisjef Nina Clausen
Administrasjonssjef Turid Hagelsteen
Informasjonssjef Henrik A. Berg
Seniorrådgiver informasjon Hilde J. Mæland
Informasjonskonsulent Maria E. Tripodianos
Markedssjef John Steinar Hovland (fra 26.04)
Markedskonsulent Kari Anne Østrem (fra 28.09)

Utstillingen Salong. Arena for den gode smak, var en av årets publikumsvinnere.

UTSTILLINGSMONTERING

Utstillingskoordinator Erik Markestad
Utstillingsmontør/fotograf Dag Fosse
Utstillingsmontør Christopher Palmer
Utstillingsmontør Vegard Urne
Utstillingsmontør Mike Rackwitz

AVDELING SENTRUM - opprettet 01.09. 2011:

Bergen Kunstmuseum og Vestlandske Kunstindustrimuseum har fra 01.09. samlet personale og funksjoner i avdeling Sentrum med ny museumsfaglig basert organisasjonsstruktur under nye ledere som er rekruttert internt.

Samlingsforvaltning, leder Knut Ormhaug
Formidling, leder Kari Skarprud Pettersen
Forskning, leder Jorunn Haakestad
Kunstgruppen, leder Erlend Høyesteren

PERMANENTEN VESTLANDSKE KUNSTINDUSTRI-MUSEUM (til 01.09)

Avdelingsdirektør Jorunn Haakestad
Førstekonservator Anne Britt Ylvisåker
Førstekonservator Trond M. Indahl
Konservator Kari Skarprud Pettersen
Fagkonsulent Laila Grimstad
Undervisningsleder Britt Åslaug Birkeland
Formidler Mette Nikoline Bolkan
Formidler Elin Merete Flannum (vikar)
Formidler Brita Eskeland (vikar)
Renholder Linda Bertelsen
Vaktmester Dag Fosse (til 01.02)
Resepsjonsleder Bente Bjelland (til 01.09)
Resepsjonist Alexander Bygnes

Prosjektkoordinator

Helga Norland

Omvisninger

Rachel Huglen

Museumsverter

Kristin Austreid, Petter Berge, Kjersti Foyn,
Rachel Huglen, Liv Midbøe (permisjon), Sylvelin
Samnøy, Terese V. Stenhjem, Toralf Moan Teigen,
Enara Barnes, Annette Fadnes Yogendran, Anne
Sofie Soldal

Midlertidige/praktikanter

Anne Marie Amundsen, Trude Hårvei Høyte,
Kjartan Skår, Tonje Li, Mohamed Abdulah Omar

Bibliotek

Firma Anne Pihl

BERGEN KUNSTMUSEUM (til 01.09)

Sjefkonservator Knut Ormhaug
Sjefkonservator Eli Okkenhaug
Konservator Frode Sandvik
Konservator Line Daatland
Konsulent Sølvi Akhoundzadeh
Konsulent Linda Klyve
Informasjonssjef Henrik A. Berg
Seniorrådgiver informasjon Hilde Mæland
Informasjonskonsulent Maria E. Tripodianos (midl.)
Driftsleder Jan Daae Lampe
Vaktmester Bjørn Osvaag (til 13.12)
Vaktmester Frank Christensen
Formidlingskonsulent Helga Anspach
Formidlingskonsulent Torunn Myrva (midl.)
Formidlingskonsulent Anne Ree (midl.)
Formidlingskonsulent Kristin Veggeland
Atelierleder/malerikonservator Yngve Magnusson
Rådgiver Marie von Möller (permisjon til 28.08)
Malerikonservator Janine Wardius
Papirkonservator Ekaterina Pasnak
Butikk- og resepsjonsleder Maria Parry (permisjon til 28.09)
Butikk- og resepsjonsleder Kari Anne Østrem (vikar til 28.09)

Resepsjonister

Azar Alsharif, Enara Barnes, Erik Johan Bringsvor,
Håvar Eggereide, Aron Eskeland, Odd Erik Foster-
voll, Anders Hergum, Espen Kjelling, Tor Martin
Leknes, Ingrid Myrstad, Anna Paszckiewicz, Anne
Haugen Pihl, Toralf Moan Teigen, Ingvild Toppe,
Anniken Vabø, Maria Willassen

Omvisninger og verksted

Celine Amundsen, Brita Eskeland, Mayra Henr-
iques, Tove Kårstad Haugsbø, Espen Johansen, Sol-
frid Otterholm, Anne Ree, Line Hansen Talleraas

Bibliotekar

Firma Anne Pihl

Stipendiat

Tove Kårstad Haugsbø

Studentplass

Tor Martin Leknes

Utstillingsmontører

Hilde Danielsen, Håvar Eggereide, Kjartan Skår,
Rachel Huglen, Geir Hansen, Ketil Bratlid, Nicho-
las Tocher, Rikard Thambert, Jonatan Herbert,
Alomia Rios, Benedikte Holen, Petter Bergen,

Lotusseremoni med Rafto-
prisvinnere i forbindelse med
Raftostiftelsens 25-års jubileum

Ole Bulls sovekammers
i villa Lysøen.

Sofia Moses, Shaun Ytterlid, Terese Stenhjem, Toralf Teigen, Håvar Eggereide, Lars Heggdal, Philipp von Hase, Thomas Veggeland, Fredrik Berg, Marie Møller Jepsen, Tor Martin Leknes

Praktikanter

Berhanu Mekonen, Trude Hårvei Høyte

Brosjyre- og plakatbud

Sofie Mæland Tykvenko

EDVARD GRIEG MUSEUM TROLDHAUGEN

Avdelingsdirektør Ingrid Røynesdal (fra 01.05)
Musikk- og museumsfaglig leder Monica Jangaard (til 01.05)
Økonomisk- og administrativ leder John Steinar Hovland (til 26.04)
Spesialkonsulent Eilif Bertin Løvteit
Konsulent Sissel Kjelleevold
Driftsleder Henning Herfindal Dyrkolbotn
Driftsleder Helge Solberg (Siljustøl)
Museumskonsulent/konsertprodusent Laila Nordø
Husmor/formidler Lizsy Sandal
Formidler Anne Hovland
Formidler Beate Remøy Trovik (til 30.09)
Formidler Natalia Pasko

Sesongansatte guider

Ieva Birzkopa, Nina Bakanova, Carina Olsen Bless, Elisabeth Corneliussen, Tara Evjen, Anna Gorskaya, Viktoria Galai, Laila Havskov, Martina Hevrova, Ricky Heggheim, Galina Korobova, Hans-Christian Küspert, Eva-Maria Löhr, Maria Razmyslovich, Annett Schattauer, Marcelina Tomczyk, Margrethe Watanabe

LYSØEN

Avdelingsdirektør Berit Høgheim
Vaktmester Jan-Ove Hansen
Vaktmester Jan Lunde (vikar til 01.07)
Vaktmester Arild Søvik (fra 01.07)

Sesongansatte guider/kafehjelp

Malin Brimsholm, Karen Cecilie Johannessen, Maria Khvorostovskaya, Jelena Markhus, Silje B. Revheim, Liv Rognsvåg, Inger Carter, Inga Oma, Ilana Markhus og Marianne Askvik.

ORGANISASJONSUTVIKLING

Museet har videreført arbeidet med å utvikle og styrke organisasjonen. På slutten av 2010 ble det holdt en samling med tema Medarbeiderskap, som ble fulgt av en SWOT-analyse og medarbeider-

Ting, Tang, Trash var en av Permanentens hovedutstillinger i 2011.

regnskap (arbeidsmiljøundersøkelse) i starten av 2011. Resultatene av disse tiltakene ga inspirasjon til en ny organisasjonsmodell som formelt ble en realitet 1. september.

Da ble de to avdelingene Bergen Kunstmuseum og Vestlandske Kunstindustrimuseum slått sammen til en avdeling for kunst og design, Sentrum. Omorganiseringen innebar at stillingene som avdelingsdirektør for de to avdelingene ble avskaffet og personalet i Lysverket og Permanenten ble organisert i fagområder på tvers. Det er ansatt ledere for samlingsforvaltning, formidling, marked og forskning, alle rekruttert internt. Det arbeides med planer for samlokalisering av personalet i kontorlokalene i Lysverket i løpet av 2012.

Omorganiseringen omfatter ikke komponisthjemmene.

Ledergruppen hadde som tidligere år en to dagers strategisamling i april med arbeidsgiverkurs i regi av HSH. 27-28. april ble det holdt et økonomikurs, også fra HSH som for øvrig endret navn til VIRKE

i løpet av året. Museet deltar i flere av VIRKES nettverk for museer; museumsnettverket, ledernettverket og reiselivsnettverket. Ledere og tillitsvalgte deltok på HSHs dagsseminar i mars «Det gode samarbeidet».

I juni, september og oktober ble personalet kurset i Excel.

Det ble holdt månedlige allmøter. På allmøtene foreleser atelierleder Yngve Magnusson om preventiv konservering. Fra september ble det holdt månedlige husmøter i Sentrum.

BESØK, SALG

Til tross for den internasjonale økonomiske krisen, oppnådde Edvard Grieg Museum Troidhaugen tilnærmet det samme besøket som i 2010. Sammenholdt med en betydelig økning i omsetningen i butikken ble inntektene på Troidhaugen bedre enn fjoråret.

Lysøen opplevde en forventet nedgang i besøket etter den storartete jubileumssesongen 2010. Nedgangen ble dessverre større enn antatt da

sommerværet uteble i store deler av sommermånedene.

Vestlandske Kunstindustrimuseum fikk en moderat nedgang i besøket i forhold til 2010, mens Bergen Kunstmuseum oppnådde sitt høyeste besøk noensinne. Salget i butikkene i sentrum oppnådde også salgsrekord med økt omsetning av både egenproduserte så vel som innkjøpte varer.

HMS

Helse, miljø og sikkerhet er integrert i virksomheten. Arbeidsmiljøutvalget er pådriver i arbeidet. Utvalget holdt 6 møter i 2011 og arrangerte førstehjelpskurs og ranskurs for førstelinjepersonalet.

Museet er IA-bedrift, og benytter seg av NAVs IA-kurs i løpet av året. HMS ivaretas i prosessen med samlokalisering av sentrumpersonalet.

SIKKERHET

Sikring av samlinger, temporære og faste utstillinger og bygninger hører til museets primær-

oppgaver. Det er gjennomført nødvendig service og kontroll av eksisterende anlegg i alle kunstmuseets avdelinger. Det er iverksatt et arbeid med å koordinere, effektivisere og oppgradere sikkerheten i hele museet, i den hensikt å styrke museets totale sikkerhet, både for sikring av bygg og eiendom, samt vakt hold. Brannvern er ivaretatt i henhold til lover og bestemmelser, herunder øvelser og kursing. Nødvendig oppfølging og tiltak er iverksatt i henhold til pålegg fra brannvesen.

VENNEFORENINGER

Venneforeningene er viktige støttespillere for «sine» museer. Medlemmene har gratis adgang til sine respektive museer og inviteres til utstilling-såpninger. Lederne sitter i Kunstmuseenes representantskap.

Troldhaugens Venner, nett. www.troldvenner.no, har ca 500 medlemmer. Leder er Tove Kayser. Foreningen utgir medlemsbladet Troldposten med 2 årlige numre. Redaktører er Sissel Hamre Dagsland og Johanne Grieg Kippenbroeck. Foreningen arrangerer medlemsmøter og turer.

Styremedlemmene er billettvakter ved sommerkonsertene. Blant høydepunktene i 2011 var feiringen av Nina Griegs fødselsdag 24.11.

Siljustøls Venner har ca 60 medlemmer. Leder er Anne Asserson. I 2011 arrangerte foreningen 5 konserter i tillegg til deltakelse ved vårkonsertene og ved andre formidlingsarrangementer.

Lysøens Venner ble stiftet i 2010. Styret består av leder Bjørn Laastad, nestleder Lisbeth Lunde Axelsen, medlemmer Casper Magnus, Karin Joys Vabø, Kjersti Krokeide. Foreningen hadde ca 70 medlemmer ved årets slutt. Foreningen arrangerte dugnad og medlemsmøter.

Den Vestlandske Kunstindustriforening har ca 350 medlemmer. Leder er Liselotte Falck. Foreningen hadde tre medlemsmøter og tur til Stockholm. I samarbeid med Stiftelsen Bergenssølvet og Bergens Næringsråd arrangerte foreningen et seminar om Bergenssølvet som trakk 122 deltakere i Tårnsalen. Foredrag av bl.a. donator Christen Sveaas. Foreningen ga økonomisk støtte til utstillingen Brukbart. Redesign i Permanenten.

Bergen Kunstmuseums Venner har ca 1300 medlemmer. Leder er Ola Nicolai Borge. Foreningen hadde to medlemsmøter med foredrag og fem filmkvelder. Medlemmene inviteres til lukket omvisning i alle nye utstillinger.

BIBLIOTEKET VESTLANDSKE KUNSTINDUSTRIMUSEUM/ BERGEN KUNSTMUSEUM

Tilvekst

Biblioteket hadde i 2011 en tilvekst på 495 bind. Av dette var 444 bøker og småtrykk, 23 tidsskrift og 28 andre periodika. Biblioteket kjøpte inn 33 boktitler av egne midler i tillegg til de 23 tidsskrift-titlene vi abonnerer på. 10 bøker ble i tillegg kjøpt inn av kunstgruppen.

Det er blitt katalogisert 1033 titler i bibliotekets katalog, Mikromarc. De fleste av disse titlene er gamle bøker som kun har vært i registrert i kortkatalogen tidligere. De fleste (748) er registrert som plassert på Bergen Kunstmuseums bibliotek. Det er ikke foretatt kassasjon i 2011.

Pr. 31.12.2011 er bokbestanden på Vestlandske Kunstindustrimuseum 25.103 bind. Antallet bind på Bergen Kunstmuseum er mer usikkert, men anslås til ca. 4.500.

Utlån

(eksterne tall kun fra Vestlandske Kunstindustrimuseum)

Det registrerte utlånet i 2010 var på 178 titler. Personalet lånte i alt 167 bind. Biblioteket hadde 25 eksterne besøkende i løpet av året som lånte 11 bind. Videre var det 25 henvendelser på telefon eller elektronisk post foruten vanlig fjernlån. Innlån var på 43 titler og artikkelkopier, mens biblioteket sendte 3 bøker til andre bibliotek.

Gaver og bytte

Biblioteket mottok 200 gaver og våre bytteforbindelser sendte oss 220 titler i tillegg til plakater, program og innbydelser.

Personale

Bibliotekar Anne Haugen Pihl er tilknyttet Kunstmuseene som konsulent og jobbet 14 timer i uken, på Vestlandske kunstindustrimuseum mandager og Bergen Kunstmuseum tirsdager.

Oppsummering

Det eksterne besøkstallet/utlånet ved biblioteket (kun VK) er stabilt, mens tilveksten har økt kraftig etter at BKM ble integrert i biblioteket, pga. bytte/gaveordninger. Innlån gjennom fjernlån øker jevnt, og er et tilbud som spesielt konservatorene benytter seg av.

MARKED

Markedsavdelingen ble opprettet i april 2011 og betjener alle museets avdelinger fra sitt kontor i Lysverkbygget. Avdelingen ledes av markeds sjef John Steinar Hovland, som har øverste ansvar for salgs- og markedsaktiviteter i alle avdelingene. I september ble avdelingens stab utvidet ved at Kari Anne Østrem tilsatt som markeds konsulent. Bergen Kunstmuseum, Vestlandske Kunstindustrimuseum, Troidhaugen og Lysøen var alle representert på Bergen Reiselivslags årvisse Workshop for førstelinjepersonellet i de regionale reiselivsbedriftene. Årets arrangement var lagt til Fløien folkerestaurant.

Markedsavdelingen er representert i Virkes nettverk for muser og reiseliv. Nettverket hadde én samling i Trondheim 2011. Avdelingen er også medlem i Norsk Publikumsutvikling.

Avdelingslederen deltok på studietur til Bilbao i regi av NCE Tourism/Fjord Norge.

Markeds konsulenten var på varemesse og seminar i London. Innlagt i turen var et møte med produk-

tutviklingsjefen for National Portrait Gallery. Det har blitt utviklet ny resepsjon, med tilhørende butikk i Lysverket.

Museet har et svært godt samarbeid med Bergen Reiselivslag, som gjør et uvurderlig arbeid for alle museets avdelinger. Gjennom Reiselivslaget deltagelse på messer og konferanser blir Kunstmuseene presentert for potensielle kunder rundt om i hele verden. De ansatte ved Turistinformasjonen i Bergen gjør alle en flott innsats med å presentere Kunstmuseenes avdelinger og aktiviteter for de som besøker byen gjennom hele året.

INFORMASJONSVIRKSOMHETEN

Kunstmuseene i Bergen har på en positiv måte vært synlig i det vestlandske mediebildet gjennom hele 2011.

Pressemeldinger

I 2011 ble det sendt ut total 35 pressemeldinger for alle avdelingene i Kunstmuseene.

Nyhetsbrev

I 2011 ble det sendt ut 21 nyhetsbrev til ca. 1700 abonnenter. Gjennom nyhetsbrevet publiseres aktuelle nyhets saker fra museets nettsider og informasjon om utstillingsåpninger, konserter og andre arrangement. Nyhetsbrevet legges også ut på nettsidene. Flere artikler fra nyhetsbrevet har

blitt videreformidlet til media.

Internett

Kunstmuseenes nettside, www.kunstmuseene.no, er museets viktigste informasjonskanal som oppdateres jevnlig. I følge Google Analytics var det 72.579 besøkende på museets nettside i 2011.

Det er et stort behov for å oppdatere nettsidene som ikke lenger er tilpasset dagens behov, hverken når det gjelder publiseringsverktøy eller tilpassning for brukerne. Det er ønsket at arbeidet med å lage nye nettsider kan ferdigstilles i løpet av 2012.

Intranett

Museets intranettside har blitt flittig oppdatert i løpet av året med aktuelle nyhets saker, møte-referat, ulike skjemaer og annen relevant informasjon.

Edvard Grieg Internasjonale Konkurransen Sommeren 2011 ble det klart at Edvard Grieg Internasjonale Konkurransen skulle arrangeres av Edvard Grieg Museum Troidhaugen i løpet av september 2012. En ny nettside, www.griegcompetition.com, ble opprettet og lansert i september 2011, for konkurransen som vil arrangeres annenhvert år på Troidhaugen. I tillegg ble det opprettet en egen side på facebook, [facebook.com/griegcompetition](https://www.facebook.com/griegcompetition), og twitter, twitter.com/griegpianocomp. Nettsiden hadde hatt 5403 besøkende fra 78 land per. 31. desember 2011.

Et eget konkurranseprogram og program ble laget for konkurransen og distribuert til et vidt nettverk av musikkskoler, konsertsteder og andre arenaer og musikkinstitusjoner i hele verden.

Sosiale medier

Både Troidhaugen, Permanenten, Lysøen og Bergen Kunstmuseum er forholdsvis aktiv på Facebook. 2011 har sett et oppsving i bruk av sosiale medier, og en økende tendens til at publikum tar kontakt og stiller spørsmål via disse sidene. Nytt av året er også museets twitter-konto: @kunstmuseene og @EGMTroidhaugen.

FORSKNING

Ved sammenslåingen av Bergen Kunstmuseum og Vestlandske Kunstindustrimuseum 1. september 2011 er det opprettet en avdeling for forskning under ledelse av tidligere avdelingsdirektør for VK, dr. art. Jorunn Haakestad. Dette innebærer større oppmerksomhet på museet som vitenskapelig institusjon. Et stort forskningsprosjekt ble videreført fra året før. Førstekonservator Anne Britt Ylvisåker har gjennom året vært engasjert i et samarbeidsprosjekt mellom Kunstmuseene og Kunsthøgskolen i Bergen. Prosjektet var vært støttet av Norges Forskningsråds program for kulturforskning. Under prosjektnavnet K-verdi er det gjennomført en forskningskonferanse og publisert flere artikler i nasjonale og internasjonale tidsskrifter. Utstillingen Ting Tang Trash formidlet og visualiserte forskningens mange funn og aspekter. Den forskningen som ellers er iverksatt, er knyttet til museets forskjellige utstillinger og samlinger. Her kan nevnes bokprosjektet til Vestlandske Kunstindustrimuseums 125 års jubileum i 2012 med Jorunn Haakestad som redaktør for boken «Gaver».

BERGEN KUNSTMUSEUM

Utadrettet virksomhet

Temporære utstillinger:

- *Take Me To Your Leader. The Great Escape Into Space.*
- *Salong. Arena for den gode smak*
- *Håkonshallen 750 år – Kristinafrisen av Gerhard Munthe (Lysverket)*
- *Size Matters*
- *Th. Kittelsen – Har dyrene sjel?*

Antall besøkende 90.324

Publikasjoner – kataloger

Take Me To Your Leader. The Great Escape Into

Space.

Salong. Arena For Den Gode Smak.

Size Matters.

Th. Kittelsen – Har Dyrene Sjel.

Th. Kittelsen – Mellom drøm og virkelighet

Samlingene

Bergen Kunstmuseum forvalter totalt 10.285 kunstverk og andre gjenstander, hvorav 2343 malerier, 7484 papirbaserte kunstverk, 309 skulpturer/video/installasjoner/objekter og 149 møbler og andre gjenstander.

Tilvekst – Innkjøp

Årets tilvekst var på 85 nummer. Det ble innkjøpt verk av samtidskunstnerne Morten Viskum, Toril Johannessen, Kjetil Kausland, Tom S. Kosmo, Eva Ljosvoll, Magnar Moen, Kurt Johannessen, Hanne Borchrevink, Mari Slaatteli og Sverre Koren Bjertnes. Det ble likeledes ervervet verk av de eldre Bergenskunstnerne Hans Jacob Meyer, Olav Herman-Hansen og Elsebeth Rahlff. Likeledes ble det innkjøpt et utvalg av klassisk europeisk grafikk og en større skissesamling av Hans Dahl.

Tilvekst - Deponi

Museet mottok 14 kunstverk i deponi, deriblant verk av Erling Enger og Knut Åsdam.

Utlån av kunstverk

Bergen Kunstmuseum har i 2009 til sammen lånt ut 108 kunstverk til utstilling i nasjonale og internasjonale institusjoner.

PERMANENTEN Vestlandske Kunstindustrimuseum

Den 1.september startet omorganiseringen av de ansatte i sentrumsavdelingene i Kunstmuseene i Bergen. Vestlandske Kunstindustrimuseums tidligere samlingsavdeling sorterer nå under Forvaltningsavdelingen. To av den tidligere staben er dessuten knyttet til kunstgruppen.

Dokumentasjon og registrering ved Kunstmuseene i Bergen

Høsten 2011 ble Primus-gruppen dannet. Dette er en gruppe på seks personer som skal planlegge, og i stor grad utføre, arbeidet knyttet til digital samlingsforvaltning. Gruppen har startet med kvalitetssikring av opplysninger i Primus og planlegger noen grep for å heve det faglige nivået på registreringsarbeidet ytterligere.

Samlingene Permanenten

Den tidligere samlingsavdelingen

Lotusseremoni med tidligere Raftopprisvinnere ved Lille Lungegårdsvann.

i VK var travelt opptatt også i 2011.

1. I etterkant av innbruddet 19. desember 2010, holdt Veritas en gjennomgang av sikkerheten ved Permanenten. Enkelte av staben stilte til intervju alene med Veritas og man jobbet sammen i en workshop for å finne forbedringspunkter.

2. De tre kinesiske skålene som ble knust under innbruddet 19. desember 2010 ble ferdig restaurert etter museets ønske sent 2011. Skålene ble gitt et monter i kinautstillingen i 3. etasje som skal åpne igjen 4. februar 2012.

3. Personalet flyttet 774 gjenstander, hovedsakelig tekstiler og møbler, til fellesmagasinet ved Museumssenteret i Hordaland (MuHo). Alle gjenstander som ble levert til magasiner i fellesmagasinet, gjennomgikk full revita-prosess, med kontroll av registrering og merking, fotografering, rengjøring, samt tilstandsvurdering foretatt av de tekniske konservatorene ved Bevaringstjenestene. Gjenstandene som ble overført, har enten gjennomgått CAT-behandling (fjerning av oksygen i hermetisk forseglet boble) eller frysebehandling ved ankomst til fellesmagasinet.

4. Arbeidet med skadedyrbehandlingen i møbelmagasinene fortsatte gjennom hele året. Fire nye

CAT-bobler ble produsert og 292 av gjenstandene fra samlingen ble behandlet. Ved årets slutt er ca. 400 møbler, mange bestående av flere deler, ferdig behandlet; totalt åtte av ti bobler er fullførte. Gjenstander fra andre magasiner enn møbel ble også behandlet med CAT da de kan ødelegges av frysebehandling og det var et ønske om å gi gjenstandene bedre oppbevaring i fellesmagasinet enn hva man kan tilby i Permanenten.

5. Jan Gjerdes gave på 747 keramiske objekter fra Stavanger Flint ble ferdig fotografert, merket og registrert i Primus.

6. I Sølvskatten er det gjort endringer i skje-montrere og det er laget et billedprogram som vises på skjerm i utstillingen.

7. Avdelingen har vært involvert i arbeidet med flere av utstillingene vist i Kunstmuseene i Bergen i løpet av 2011. Kari Skarprud Pettersen lagde Brukbart Redesign, en utstilling som tok for seg gjenbruk. Noen få gjenstander av tekstil og sølv fikk plass i eget monter i denne utstillingen. Trond Indahl brukte bare gjenstander fra samlingen da Size Matters gikk av stabelen i Stenersen. Også i Heidi Bjørgans utstilling Ting Tang Trash,

som var et resultat av et forskningsprosjekt der Anne Britt Ylvisåker deltok, fikk museet plass til egne verk. Det ble kjøpt arbeider til VKs samling under både Brukbart og Ting Tang Trash.

For øvrig er det registrert totalt 670 nye registreringer i Primus i 2011. Av disse er 46 fra Lysøens samling, 65 fra Bergenssolvets samling og 558 VK-registreringer. 36 gjenstander fra VK-samlingen er gitt nytt identitetsnummer.

Vestlandske Kunstindustrimuseum hadde en tilvekst på 35 nye gjenstander i 2011. Av disse var 32 kjøpt gjennom Innkjøpsfondet for norsk kunsthåndverk, 3 var gaver fra 3 forskjellige givere. Det var 8 utlån av til sammen 20 gjenstander fra VKs samling. På samme tid hadde museet fem deponier av 23 gjenstander. Det er ingen aktive utlån ved utgangen av 2011, kun de fem deponiene er åpne. Anne Britt Ylvisåker hadde 60 % forskningspermisjon første del av 2011 og var tilbake i 100 % stilling i mai. Trond Indahl hadde studiepermisjon i november og desember. Kari Skarprud Pettersen vikarierte for disse i 100 % stilling fram til september. Anne Marie Amundsen har vært praktikant ca 12 timer i uken hele året. Praktikant Trude Hårvei Høyte jobbet 60 % stilling fram til juli og gikk i august opp til 80 %. Laila Grimstad har hatt 100 % stilling gjennom hele året.

KONSERVERING

Konserveringsatelieret har kompetanse på maleri-, papir- og skulpturkonservering. Avdelingen har en rådgivende funksjon i forebyggende konservering i samarbeid med samlingsforvaltningen og teknisk driftsenhet. Sammen med øvrige avdelinger i museet arbeider konserveringsatelieret med å gjøre samlingene tilgjengelige for et så stort publikum som mulig.

Det løpende arbeidet i Bergen Kunstmuseum omfatter tilsyn av faste og skiftende utstillinger. Avdelingen har tatt aktivt del i forberedelser, gjennomføring og avslutninger av samtlige utstillinger så vel som samtlige inn- og utlån. Vi samarbeider også med Grønn etat i Bergen kommune om stell og vedlikehold av kommunens samling av offentlig skulptur.

I første halvdel av året var malerikonserveringen sysselsatt med å forberede nærmere 100 verk fra egne samlinger til årets sommerutstilling «Salong. Arena for den gode smak». 78 av disse maleriene hadde behov for konservering. Fremfor alt måtte det fjernes smuss fra mange årtier. Mange av male-

riene har av den grunn aldri vært vist i de faste utstillingene.

Hovedoppgaven for papirkonserveringen har vært å forberede museets omfattende samling av Kittelsens verk for vinterutstillingen. Også her trengte verkene behandling og det var på tide å fornye monteringen. Til sammen 70 verk ble behandlet.

Det var også nødvendig med stor arbeidsinnsats fra konserveringsavdelingen for å gjennomføre museets to store prosjekter - den nye Astruputstillingen og Kunstlab.

Museet har i 2011 utdannet 8 praktikanter fra konservatorutdanningen i Wien og Dresden. Vi har fått et økende antall forespørsler fra universitetene i Tyskland og Østerrike om muligheten for å gjennomføre den praktiske konservatorutdanningen her hos oss. Museets ledelse er positiv til denne utviklingen og har i 2011, som første museum i Europa, inngått en samarbeidsavtale med Technische Universität München om å ta i mot opp til 3 studenter årlig.

Tidligere avtale med NAV om praksisplass har vært videreført for en etiopier som har fått innvilget asyl i Norge. Han har praktisert malerikonservering i hele 2011. En ungdomsskoleelev hadde praksisplass på atelieret i arbeidsuken.

I siste halvår av 2011 har konserveringsvirksomheten gjennomført en omfattende registrering av deponert kunst. En prosjektansatt arbeidet delt med dette i 7 måneder.

Sommeren 2011 fikk vi på rimelige vilkår kjøpe inn utstyr til å ta infrarøde digitalbilder (IRCCD) til avdelingen. Utstyret befinner seg nå i Bergen og skal brukes av museets fotograf for dokumentasjon av arbeidsprosesser innenfor eldre maleri og grafikk.

Avdelingen har på grunn av gradert sykefravær hatt redusert arbeidskapasitet, men har lyktes i å dekke manglende kapasitet med innleid hjelp. Arbeidet med å effektivisere og øke avdelingens servicekapasitet med en bedre arbeidsflyt har fortsatt i 2011, men er på grunn av den store arbeidsmengden ikke avsluttet.

FORMIDLING

Bergen Kunstmuseum

Formidlingsvirksomheten ved Bergen Kunstmuseum omfatter alle publikumsgrupper, men har et spesielt fokus på formidlingstilbud til barnehager, grunnskolen (Den kulturelle skolesekken) og videregående skoler. Alle omvisningstilbud til barnehager og skoler er gratis.

Det voksne publikum har fått tilbud om to ukentlige åpne omvisninger, og det har også blitt holdt en rekke bestilte gruppeomvisninger. Barnefamilier har fått spesielt tilpassede tilbud i barnas kunstklubb Pictura og i de åpne, gratis familieverkstedene.

Samlet antall omvisningstilbud og antall besøkende i organisert omvisning i 2011 er noe lavere enn vanlig. Årsaken til dette er at formidlingsavdelingen, sammen med konservator Line Daatland, fra årsskiftet og frem til primo september hadde sitt hovedfokus på planlegging, bygging og åpning av en av årets store satsninger; KunstLab – Norges første kunstmuseum og kunstlaboratorium spesielt tilrettelagt for barn og unge. Prosjektet la beslag på store deler av avdelingens bemanning,

som frem til august kun hadde en 100 % og en 80 % stilling. Fordi begge stillingene hadde sitt hovedfokus på KunstLab, medførte dette at en del annen formidlingsvirksomhet i denne perioden måtte gjennomføres med mindre intensitet enn normalt. KunstLab ble svært godt mottatt av publikum, noe som bidro til gode besøks- og formidlingstall for siste kvartal av 2011.

Som et resultat av omorganiseringen i sentrum fra 1. september ble de to formidlingsavdelingene Bergen Kunstmuseum/Vestlandske Kunstindustrimuseum slått sammen til en avdeling. Ny formidlingsleder er Kari Skarprud Pettersen.

Nøkkeltall

Antall formidlingsarrangementer totalt: 844

Antall skole- og førskolegrupper i organisert undervisning: 394

Antall barn/unge i organisert undervisning: 9290

Antall omvisninger og åpne arrangementer for voksne: 118

Antall familiearrangementer: 21

Barnehager og Den kulturelle bæremeisen

Fra høsten 2006 har Bergen Kunstmuseum vært med i Bergen kommunes prosjekt Den kulturelle bæremeisen, et kunst- og kulturtilbud for

barnehager. Omvisningstilbud knyttet til DKB finansieres i stor grad via tilskudd fra Den kulturelle bæremeisen. Museets tilbyr i tillegg også åpne tilbud til alle de andre barnehagene i Bergen. Disse tilbudene finansieres fra museets eget formidlingsbudsjett. Barnehagene som i 2011 var knyttet til DKB fikk tilbud om omvisninger og verksted i forbindelse med to utstillinger: samtidskunstutstillingene BGO 1 og Babel. Tilbud om omvisning i KunstLab, Havet og Th. Kittelsen – Har dyrene sjel? gikk ut som tilbud til alle barnehagene i Bergen. I tillegg kom noen bestilte omvisninger der gruppene ønsket en tilrettelagt presentasjon av kunst-verk satt i forhold til tema barnehagene jobbet med.

Denne høsten kunne vi, grunnet bedre bemanning, fokusere sterkere på tilbud til alle barnehager, både med hensyn til omvisningstilbud, men også i forhold til utprøving av enkle verkstedstilbud. Dette resulterte høsten 2011 i en dobling i besøkstallet for barnehagene i forhold til vårsemesteret. Vi ønsker fortsatt å fokusere på barnehagene, og kommer videre fremover å sette av tid og ressurser som skal brukes på formidlings- og verkstedstilbud til denne gruppen besøkende.
Antall besøkende grupper: 68
Antall besøkende barnehagebarn: 921

Den kulturelle skolesekken

Museet mottar midler for å utvikle og opprettholde formidlingstilbud av høy kvalitet for elever i grunnskolen. Formidlingstilbudene knyttet til Den kulturelle skolesekken skal legge spesielt til rette for grunnskoleelevers møte med kunstuttrykk av både historisk og samtidig karakter. Barna skal ta aktivt del i undervisningen i nyskapende pedagogiske opplegg. Museet har i 2011 videreført satsningen på verksteder ledet av profesjonell kunstner.

Småtrinnet/1. – 4. trinn:

5 omvisningstilbud knyttet til de faste samlingene, 2 knyttet til de temporære, 3 verkstedstilbud.

Mellomtrinnet/5. – 7. trinn:

5 omvisningstilbud knyttet til de faste samlingene, 3 knyttet til de temporære, 4 verkstedstilbud.

Ungdomstrinnet/8. – 10. trinn:

4 omvisningstilbud knyttet til de faste samlingene, 3 knyttet til de temporære, 4 verkstedstilbud. I tillegg kom skoleomvisninger i de faste samlingene, der lærer ønsket omvisning rettet mot tema gruppen arbeidet med på skolen.
Antall grunnskolegrupper i organisert undervisning: 175

Antall grunnskolegrupper i verksted: 69
Antall grunnskoleelever i organisert undervisning (inkl. verksteder): 5139

Videregående skole

Grupper fra den videregående skolen fikk tilbud om tilpassede omvisninger i alle våre 4 temporære utstillinger dette året. De fikk også tilbud om tilpassede omvisninger i alle våre faste samlinger. Her er det særlig tema som kan knyttes til læreplanmål for fagområdene norsk og samfunnsfag som peker seg ut som favoritter (eksempelvis norsk kunst og kultur på 1800-tallet, kunst- og kulturuttrykk rundt 1900-tallet, Edv. Munchs kunst, samt modernismens ulike visuelle uttrykk).
Antall: 3230 personer / 151 grupper.

Høgskolegrupper

Besøk fra grupper fra høgskolene har vært jevnt stigende de siste årene. Spesielt grupper med førskole- og lærerstudenter som ønsker omvisning med tema «Hvordan formidle kunst til barn?» har bidratt til å trekke opp besøkstallene for denne gruppen. Antall: 612 personer / 24 grupper.

Det voksne publikum

Åpne omvisninger på norsk holdes hver lørdag og søndag kl. 13. Disse omvisningene er i hoved-

sak knyttet opp mot de temporære utstillingstilbudene. Hver søndag kl. 12 i juli og august ble det i tillegg holdt omvisninger på engelsk i Edvard Munch-salene i Rasmus Meyers Samlinger.
Antall åpne omvisninger: 116

Bestilte omvisninger

En rekke private grupper, institusjoner og bedrifter bestilte omvisninger i 2011, både på dagtid og kveldstid, i ukene og i helgene. Antall bestilte omvisninger: 48 grupper / 999 personer.

Foredrag og presentasjoner

I forbindelse med utstillingen Take Me to Your Leader ble det holdt en vandrende samtale mellom kurator Stina Høgvist og utstillingskoordinator for utstillingen i Bergen, konservator Line Daatland. I tillegg ble det holdt en kunstnersamtale mellom kunstner Lars Staffan Evjen og kunstner og direktør ved Kunsthall Oslo Per Gunnar Eeg-Tverrbakk i samtidskunstutstillingen Babel. Bergen Kunstmuseums Venner. Det ble holdt omvisninger for Bergen Kunstmuseums Venner i forbindelse med alle utstillingsåpninger, totalt 5 omvisninger.

Kulturnatten

Et fellesarrangement fredag den 9. september for

byens kulturaktører i samarbeid med Bergens Tidende. Lysverket og Stenersen holdt åpent (gratis adgang) og program med blant annet 5 omvisningstilbud, utlodninger av kunstbøker og fribilletter, smaksprøver fra Bølgen & Moi, samt musikalske innslag i Tårnsalen. Samlet antall besøkende: 1164 personer.

Tilbud til barnefamilier

Det ble holdt 9 åpne dropp-inn familieverksteder, med gratis adgang for barnefamiliene. Alle arrangementene var svært godt besøkt. Verkstedene blir ledet av våre verkstedsansvarlige.

I det åpne tegnerommet i Stenersen, samt i KunstLabs aktivitetsrom «Glassbollen» ble det gjennom hele året lagt ut ulike tegne- og aktivitetsoppgaver beregnet for besøkende barnefamilier. Oppgavene var knyttet opp mot tema i både de faste og de temporære utstillingene. Aktivitetsrommene er selvstyrte og ubemannede tilbud til våre besøkende.

Barnas kulturhelg

Barnas kulturhelg er et fellesarrangement for byens kulturaktører, der Barnas Hus v/Greta Evjen er koordinator. Dato for arrangementet i 2011 var 10. og 11. september. Museet kunne i år tilby gratis adgang til KunstLab begge dager, samt en åpningsfestival/ utendørsverksted kalt Hagen. 484 barn ble registrert som besøkende inne i KunstLab denne helgen.

Pictura - barnas kunstklubb

Pictura er Kunstmuseene i Bergen sin kunstklubb for barn i alderen 4-12 år. Klubben administreres av Bergen Kunstmuseum. I 2011 hadde Pictura 50 medlemmer. Det ble holdt totalt 9 arrangementer, fordelt slik på Kunstmuseene i Bergens ulike avdelinger: Bergen Kunstmuseum - 6, VK - 2, Edv. Grieg Museum Troidhaugen - 1.

Hagen

For å markere åpningen av KunstLab og Astruputstillingen ble det holdt en åpningsfestival/ utendørsverksted, der målet var å lage fantasifulle planter som skulle «plantes» på et 220 meter langt felt som strakte seg fra fasaden på Lysverket, tvers over Lille Lungegårdsvannet og opp på den andre siden av vannet. Hagen var et samarbeidsprosjekt mellom formidlingsavdelingen og Anette og André Marandon. Festivalen varte fra 8.-18. september. Verkstedstilbudet gikk ut til barnehager og skoler i ukedagene, og til hele byens befolkning i helgene. Noe av hensikten med festivalen var også å informere forbipasserende om de nye tilbudene ved museet. Antall personer som stoppet for infor-

masjon eller deltok i verkstedet: 5138 (tallet er ikke inkludert i nøkkeltallene).

Seminarer og studieturer

Museet arrangerte ingen seminarer selv dette året, men utvalgte representanter for formidlingsavdelingen deltok på 5 seminarer, i regi av følgende arrangører: Norsk kritikerlag /Bergen Kunstmuseum, formidlernettverket i Hordaland, Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design i Oslo, Norsk kulturskoleråd og Kunsthøgskolen i Bergen/Vestlandske Kunstindustrimuseum/Norges forskningsråds KULVER-program.

Den nye samlede formidlingsavdelingen hadde også en studietur til Stavanger, der de blant annet besøkte Stavanger Kunstmuseum, Figgjo AS og Vitenfabrikken.

Permanenten

Formidlingsavdelingen har hatt omvisninger og formidlingsprosjekter til museets temporære og faste utstillinger gjennom hele året. Formidlingsvirksomheten omfatter alle publikumsgrupper, med hovedvekt på formidlingstilbud knyttet til den kulturelle skolesekken. Avdelingen har pedagogisk formidling og verkstedsbasert undervisning til grunnskole og videregående skole, samt omvisninger til andre publikumsgrupper. Vi jobber med kontinuerlig informasjon til skoler, publikum og andre aktører. Eksterne samarbeidspartnere i 2011 har vært tekstilkunstner Ida Carolyn Helland Hansen, Matematisk Institutt v/ Universitetet i Bergen, Høgskolen i Bergen, Abeldagen, Euroragruppen, Kunsthøgskolen I Bergen, Fretex og Raftostiftelsen.

Publikumstall

Omvisninger:

Den kulturelle skolesekken: 6851 elever

Av disse 6851 elevene var 4518 med på verksted knyttet til omvisningen.

Videregående skole: 1505 elever

Høgskole/universitet: 1201 studenter

Arrangementer:

Omvisninger/åpne arrangementer for voksne: 41

Familiearrangementer: 3

Lærerkurs: 4

Den kulturelle skolesekken

Vi har hatt god deltakelse på våre formidlingsprosjekter gjennom året. Spesielle omstendigheter førte imidlertid til at vi gikk glipp av en del skoleklasser. Etter innbruddet i Kinasmalingen 19.12.2010 ble vårt faste tilbud "Kinesiske eventyr"

tatt av programmet i 2011. Grunnet monteringen av den store høstutstillingen "Ting Tang Trash" måtte vi avlyse vårt faste tilbud "Buddhismen" i Kinasamlingen i høstsemesteret. Til denne utstillingen ble hele museet tatt i bruk, så på grunn av mye bygging og montering måtte vi begrense omvisningene i august og september.

Den kulturelle bæremeisen

I 2010 hadde Permanenten et samarbeid med Den Kulturelle Bæremeisen v/ Greta Evjen, hvor kunstner Anne Knutsen gjennomførte formidlingsprosjektet "Sitter du godt?" for barnehagegrupper i museets utstilling "Mennesket og tingene". Dette resulterte i en barnehageutstilling i 2011, hvor Ytrebygda barnehage selv lagde utstillingen "Sitter du godt?" i museet.

Kinasamlingen

Grunnet innbrudd og mye montering i Kinasamlingen har museet hatt begrenset tilbud i denne utstillingen, men det faste tilbudet "Lotusorigami-bretting" ble gjennomført i hele 2011. Vi bruker dramaformidling i form av eventyr når vi formidler i dette tilbudet. Historiefortelling er en del av den kinesiske kunst- og kulturtradisjonen, og vi bruker dette som en inngangsport til ulike temaer i utstillingen.

Mennesket og Tingene

Formidlingsavdelingen har hatt tilbud til ungdomstrinn og videregående skole på temaet "Internasjonal motedesign og identitet" i vårsemesteret. I høstsemesteret var dette tilbudet på en fylkesturne i Hordaland i samarbeid med Den Kulturelle Skolesekken. Videregående skole har også hatt tilbudet "Har du begrep?". Til småtrinn og mellomtrinn var tilbudet "Fantasifigur – leirverksted", og til mellomtrinn, ungdomstrinn og videregående var tekstilprosjektene "Collage frommage" og "Trykkelykke" en nysatsing i Mennesket og Tingene dette året. I førjulstiden hadde vi vårt faste tilbud "Engleverksted".

Nye formidlingsprosjekter 2011

Kunsthåndverk 2010

Utstillingen var et samarbeid med Nasjonalmuseet og Norske Kunsthåndverkere, og viste et utvalg fra utstillingen som i Oslo i 2010. Den inneholdt samtidskunst fra norske kunsthåndverkere, og elevene fikk oppgaver knyttet til verkene. I verkstedet fikk 1-7. trinn jobbe med ulike myke og harde materialer og lage mixed media installasjoner. Ungdomstrinn og videregående skole jobbet med tolkning og iscenesettelse.

Substans 2011

Masterstudentene hadde selv ansvaret for formidling til elever og øvrig publikum.

Collage frommage/Trykkelykke

Elevene fikk se på utvalgte tekstiler i "Mennesket og Tingene". I verkstedet fikk de studere arbeider av kunstnere som jobber med collageteknikk og tekstil. Elevene fikk lage sine egne tekstilcollager i med ulike typer papir, magasiner, aviser, tegneserier, tekst, tekstil og lim.

Plastisk fantastisk

I "Mennesket og Tingene" lette elevene etter fantasifigurer i utstillingen. I verkstedet fikk de lage sin egen fantasifigur med leire og glasur.

Brukbart

En utstilling med temaene gjenvinning, oppvinning og redesign.

Knekk en nøtt – kunst og kreativ matematikk

Formidlingsavdelingen jobber med å utvikle et formidlingstilbud som dreier seg om kunst og kreativ matematikk. Vi hadde en prøveklasse i dette prosjektet.

Ting Tang Trash (TTT)

Høstens store utstilling TTT brukte hele Permanenten som visningsrom for samtidkeramikk laget av internasjonale kunstnere. Formidlingen gikk til alle trinn i grunnskolen og vgs, og inneholdt blant annet knusing og gjenoppbygging av keramikk, oppvinning og iscenesettelse. De laveste klassetrinnene fikk jobbe med gamle leker og nipsfigurer fra Fretex og lage en visuell historie. De brukte skoer som scene for historiene sine. Ungdomstrinnet fikk knuse keramiske objekter samlet inn av Fretex, og lage noe nytt av skårene. De hadde med seg en "oppbrukt" ting hjemmefra som de brukte i oppgaven. Arbeidene ble vist i en elevutstilling i museet.

Annet

"Press Play – kunsten i dataspill" og "Smykkesirkus" var formidlingsprosjekter fra 2010 som overlappet over i 2011.

I førjulstiden hadde vi vårt faste tilbud "Engleverksted". Elevene på småtrinnet får se på englelignende skapninger i "Mennesket og tingene", og lage sine egne engler i verkstedet.

Formidlingsprosjektene "Trykkelykke" og "Collage frommage" resulterte i en elevutstilling på Jernbanestasjonen i Bergen. Flere klasser fra mel-

Matteprosjekt under Abelprisdelingen.

lomtrinn, ungdomstrinn og videregående skole deltok i utstillingen.

Elevutstilling Ting Tang Trash

I forbindelse med utstillingen "Ting Tang Trash" laget elever fra ungdomstrinnet elevutstilling i museets utstillingsrom "Smutthullet". Elevene laget sine egne arbeider av gamle og knuste keramiske gjenstander fra Fretex og en ting de hadde med seg som hadde hatt en spesiell betydning for dem selv.

Fylkesturne Internasjonal motedesign

Med midler fra Hordaland fylkeskommune gjennomførte museet en turne i fylket med formidlingstilbudet "Internasjonal motedesign, redesign og identitet". Brita Eskeland reiste rundt på utvalgte skoler og presenterte tilbudet. Med seg hadde hun blant annet antrekk fra Per Spook, Pia Myrvold og Moods of Norway. Elevene fikk blant annet lære motetegning og sette sammen egne antrekk. Andre del av denne fylkesturneen gjennomføres i 2012.

Praktikant

Høsten 2011 hadde en student fra praktisk pedagogisk utdanning ved Kunsthøgskolen i Bergen, Tonje Li, sin syv uker lange praksisperiode med veiledning i Permanenten. Hun lagde formidlings-

prosjektet "Lag en scene i museet!", som var et fotoverksted med fokus på portrett. Prosjektet var rette mot ungdomstrinnet, og elevene fikk i oppgave å iscenesette seg selv med museets utstillinger som kulisser.

Samarbeidsprosjekter og publikumsrettet aktivitet

Abeldagen

I 2011 deltok Permanenten i planlegging og gjennomføring av Abeldagen 2011. Abeldagen er dagen den prestisjetunge Abelprisen i matematikk blir delt ut. I denne forbindelse arrangeres en rekke aktiviteter med matematikk som tema for skolebarn i Bergen, og området omkring Lille Lungegårdsvanet var hovedområdet for diverse poster. To poster var i Permanenten, og temaet var kreativ matematikk, geometri i kunst og design. Museet samarbeidet med Matematisk institutt ved UiB.

Kulturnatt

Permanenten holdt åpent til kl.23 og hadde et variert program. Omvisning i Singerrommet og i Sølvskatten, flamencoforestilling, kunstnermøte med den kanadiske samtidskunstneren Linda Sormin, lotusverksted og forfattertreff med Eivind Riise Hauge og Erlend O. Nødtvedt sto på programmet.

Elevarbeider fra formidlingsprosjektet "Lag en scene i museet".

Barnas kulturhelg

Det var kunsttrebus i "Mennesket og tingene" for store og små med temaet fantasifigurer, og drop-in verksted hvor de besøkende fikk lage sine egne fantasifigurer i selvherdende leire.

Raftopprisutdeling og lotusbretting

Museet samarbeidet med Raftostiftelsen i forbindelse med markeringen av deres 25-årsjubileum. Det var lotusbretting i museet for en rekke tidligere prismottagere og lotussermoni på Lille Lungegårdsvann hvor deltakerne kunne sette ut sine lotusblomster på vannet, med et ønske eller en hilsen for en bedre verden. Samme dag var det åpent for at andre grupper, store og små, kunne komme og gjøre det samme.

Familieverksted

Det var familieverksted med temaet "engler" siste helgen i november.

Broderiverksted "Broder fritt"

I forbindelse med utstillingen "Kunsthåndverk 2010" arrangerte kunstner Rachel Huglen broderiverkstedet "Broder fritt". Her kunne både erfarne og uerfarne komme å få en enkel innføring i frihåndsbrodering.

Redesign workshop

Designerne i Ralston og Bau var representert i

utstillingen "Brukbart", og i workshopen som de ledet fikk man mulighet til å lage tre av produktene deres selv; En skål laget av gamle LP-plater, en lysesstake av lampeskjermer og dokumentmappe av gamle LP-cover.

Pictura

Barnas kunstklubb Pictura hadde omvisning og verksted i utstillingene Kunsthåndverk 2010 og Ting Tang Trash.

Kompetanseheving i formidlingsavdelingen Workshop med tekstilkunstner Ida Carolyn Helland Hansen, kompetanseheving i forbindelse med formidlingsprosjekt i "Mennesket og tingene" Jubileumskonferanse DKS i Larvik.

Professor Maria Acaso fra Madrid holdt foredrag for formidlingsavdelingen om blant annet den utradisjonelle formidlingsmetoden "EduPunk" Konferanse HiB - Fagforum og Kunstpedagogisk konferanse i regi av Norsk kulturskoleråd.

MUSEET LYSØEN

Beretningsåret 2011 ble langt fra så aktivt som jubileumsåret 2010. Besøkstallet viser nedgang, noe som bl.a. skyldes avbestilling av mer enn 30 gruppebesøk fra en cruiseoperatør som la om programmet sitt i Bergen. Vi har i 2011 hatt dårlig sommervær, manglende og dårlige bussforbindelser, og ingen direkte båt rute fra Bergen til Lysøen. Det er sendt inn prosjektforslag til fylkeskommunen om mulig forbedring av bussforbindelsen. Forslaget tar også med mulighet for å inkludere Trolldhaugen.

Lysøens Venner og Lysøenutvalget har sammen med museet søkt om å få legge ut en flytebrygge som gjestekai, bygge et grindverkshus som lager, samt utvide verkstedet. Prosjektet er godkjent av Os kommune og Fylkesmannen, og flytebryggen er finansiert med støtte fra Grieg Foundation og Rieber Fondene.

Museet Lysøen har inngått samarbeid med Kriminalomsorgen om utplassering av arbeidskraft. I beretningsåret har vi hatt til sammen 3 personer utplassert i kortere perioder.

Konsserter

Det ble holdt 6 offentlige konsserter, 8 konsserter for Festspillene i Bergen og 5 private konsserter. I tillegg er det arrangert en rekke omvisninger og arrangementer utenom ordinær åpningstid.

I april arrangerte vi lanseringskonsert for Nils Økland og Sigbjørn Apeland sin CD plate "Hommage á Ole Bull" Platen ble spilt inn i villaen i 2010.

Besøk

Museet var åpent for daglige omvisninger fra 18. mai til 31. august, samt søndagene i september. Samlet besøk var ca. 7 300, en nedgang på 45% fra jubileumsåret 2010.

Formidling til barn og unge

Barnehager: 6, til sammen 117 personer
Skoleklasser: 6, til sammen 230 personer

Aktiviteter

I samarbeid med Lysekloster Idrettslag ble turmarsjen "Lysøen Rundt" arrangert søndag 22. mai. Det var 18. gang marsjen ble arrangert og i alt 567 personer deltok.

Festspillene i Bergen arrangerte 8 konsserter på Lysøen i 2011. Lørdag 28. og søndag 29. mai 4

konsserter med Arve Tellefsen og Håvard Gimse. Lørdag 4. juni 2 konsserter med Ida Haendel og Olga Sitkovetsky. Søndag 5. juni 1 konsert med Ragnhild Hemsing og Gunilla Süßmann, og 1 konsert med Eldbjørg Hemsing og Gunilla Süßmann.

Vi har som tidligere år deltatt på Bergen Reiselivslags Info work shop på Fløien i mai.

Avdelingsdirektør Berit Høgheim deltok på NCE/Innovasjon Norges studietur til Bilbao i september.

Lysøen er arena for aktiviteter for skoleelever med spesielle behov ca 1 dag pr. uke i skoleåret.

SAMLINGENE

Fioliner

Ole Bulls Gueneri, Vuillaume og Weihe fiolin er kontrollert og ettersett av fiolinmaker Amnon Weinstein.

Tekstiler

Gardiner og forheng i salong og spisestue et kopiert og skiftet ut. Gardinene er produsert hos Krivi Vev på Tingvoll. Forheng og blondgardiner er produsert i Skottland.

Den grønne salongen i musikkhallen er trukket om (2 sofaer, 2 høyryggede stoler, 6 stoler og 2 pianokrakker), samt 3 stoler til Ole Bulls soverom. Arbeidet er utført av Os Møbelstoff v/møbeltapetserer Leif Tysseland. Det er også Krivi Vev som har produsert stoffet til disse møblene.

Tekstildesigner Jon A. Pettersen har vært sentral og til uvurderlig hjelp i dette arbeidet. Han har sørget for nøyaktig reproduksjon av mønster, farger og kvaliteter, samt skaffet oss de rette leverandører. Det var også han som satte oss i kontakt med Anne Birgitte Bergstrøm som påtok seg å sy og montere gardinene.

VEDLIKEHOLD BYGNINGER, NATUROMRÅDET, TRANSPORTMIDLER

Ole Bulls villa

Detektor for alarmanlegg er skiftet i spisestue. Publikumstoalettene er malt, marmorflisene behandlet og nye veggmonterte toaletter installert. Deler av altanen i front er malt, men på grunn av det dårlige været ble ikke hele altanen ferdig malt. I mer enn 20 år har vi mottatt støtte i form av maling fra Steen Hansen Malingsfabrikk AS. Fra 1/7 ble Steen Hansen Malingsfabrikk AS solgt til

Ole Bulls
villa på Lysøen.

Flügger. Vi har tatt kontakt med Flügger for å forsøke å forhandle frem en tilsvarende avtale som vi har hatt med Steen Hansen, men har ikke lyktes så langt.

Gjerde oppsatt v/publikumsinngang.

Det er lagt heller på baksiden av villaen i forlengelse av plassen som ble utvidet og hellelagt i fjor. Arbeidet ble utført av en person fra Kriminalomsorgen. Han utførte også en del mindre reparasjoner på trapper og heller rundt villaen.

Rullestillas er innkjøpt til bruk innvendig i villaen.

Kafébygning

Kjøkkenet i kafeen ble vannskadet da en slange på oppvaskmaskinen sprakk i festet på varmtvannstanken. Tregulvet på kjøkkenet ble derfor tatt opp og erstattet med støpt, flislagt gulv m/sluk. Vannskadete skap ble skiftet.

Gamletunet

Vanlig vedlikehold utført. Det er igangsatt opprydningsarbeid for å få bort materialer og utstyr som er lagret ute på tunet.

Oppsynsmannsbolig

Vanlig vedlikehold utført.

Naturareal, skog, miljø

Rundt Heimavann er det hugget en del gran- og furutrær. Disse ble saget opp til byggematerialer til Grindverksbygget. Bergen og Omland Friluftsråd har vært behjelpelig med å grave av området der Grindverksbygget skal bygges.

Det er utført rydding av skog og kratt ved Nordre Myrane, langs Liavegen og langs hovedveien

mot flytebryggen. Det er konstatert en del skade på skogen etter høstens stormer. En del trær har rotveltet.

Landgangsfestet til flytebryggen ble ødelagt av storm og isgang. Vi fikk hjelp av Bergen og Omland Friluftsråd med krane og fikk støpt det fast igjen. Ett av flytebryggens ankere røk i en storm i høst. Det er montert nytt rekkverk på broen ved Lysevann.

Medlemmer fra Os Rotary og Os Turlag raket veiene før sesongstart. Til sammen deltok ca. 30 personer fordelt på 2 dager.

Det ble kjørt ut ca 1000 hl skjellsand i 2011.

Vi har kjøpt en Otter-brannpumpe som er plassert i brannhuset ved Lysevannet. Dette ble nødvendig ettersom vi ikke lenger får utplassert brannpumper fra Sivilforsvaret. Slangemateriellet har vi fått overta fra Sivilforsvaret. Den Otter-pumpen vi har kjøpt er samme type som Os Brannvesen bruker. Flishugger for montering på traktor og ny motorsag er innkjøpt.

Kai og parkeringsplass Buena kai

Parkeringsplassen langs fylkesveien er asfaltert og parkeringsplasser og 2 bussoppstillingsplasser er markert. Også parkeringsplassen på kaiområdet er asfaltert og merket. Videre er det fylt ut og bygget ny mur ved innkjørselen til kaien, og det er markert gangfelt for publikum. Dette gir en bedre innkjørsel til kaiområdet og sikrere adkomst for publikum. Os Kommune eier den gamle dampskipskaaien på Buena og tar seg av vedlikeholdet av denne. Kommunen har også bygget toalett, og Museet Lysøen tar seg av renhold etc. for dette i sesongen.

Ole Bulls villa
på Lysøen,
utstikt fra stranden.

Skysstjenesten til Lysøen

Skyssbåten "Ole Bull" ble slippst på Austevoll i februar og da ble det utført en del mindre reparasjoner. De utvendige kjøleribbene tilhørende den gamle motoren ble fjernet, og plank byttet i forbindelse med skroggjennomføringen. Hylse pakket, propell og ror kontrollert. Skroget drevet der det var nødvendig. Nytt fortøyningspunkt laget bak på styrbord side og på framdekk styrbord side. Skyssbåten "Ole Bull" fikk ingen pålegg i årskontrollen på Austevoll i mars.

Det er i løpet av sesongen skiftet batteri, timeteller og innkjøpt ny kalesje.

Båten er snart 50 år og moden for utskifting.

På motorbåten Sylvea er det skiftet dynamo, ellers kun vanlig vedlikehold. I løpet av få år er også Sylvea moden for utskifting. Denne båten er helt nødvendig for driften av Lysøen. Den er i bruk hver dag hele året til frakting av personale, varer og utstyr.

Kapteiner til skyssbåten:

Oddvar Stølsnes, Helge Brudvik og Ottar Hordnes. Vår trofaste kaptein fra 1999, Arne Kindem, måtte dessverre slutte av helsemessige årsaker.

Brannøvelse avholdt for fast ansatte og sesongarbeidere.

VENNEFORENING

Lysøens Venner ble stiftet 8. juni 2010 med formål å skape aktiviteter som kan stimulere bruken av og interessen for Museet Lysøen. Foreningen hadde ved årsskiftet mer enn 50 medlemmer og styret arbeider med forskjellige prosjekt i godt samarbeid med både Lysøenutvalget og museet.

Venneforeningen arrangerte 2 konserter i 2011, en

konsert med Julie og David Coucheron og en konsert med Arve Tellefsen, Geir Botnen og Sonoko Miriam Welde.

Lysøenutvalget

Også i 2011 har Lysøenutvalgets medlemmer vært sterkt engasjert i driften av Lysøen. Utvalgets formann Tor Lund har påtatt seg å tegne og prosjektere flytebrygge, grindverksbygg og utvidelsen av garasjen. Han har også sørget for søknad om de nødvendige godkjennelser og oppfølging av prosjektet. Dette er et samarbeidsprosjekt med Lysøens Venner og museet.

Andre støttespillere

Gjennom en årrekke har Os Rotary og Os Turlag støttet Lysøen med dugnader på våren. Disse dugnadene vil fortsette som tidligere.

Bergen og Omland Friluftsråd har vært behjelpelig med reparasjon av landfestet til gangveien, og stilt med gravemaskin for å grave ut tomten til grindverksbygget. De var også behjelpelig med båttransport av flishuggeren.

I midten av desember fikk vi den triste melding om at Alfred Sperrevik var død, 89 år gammel. Alfred Sperrevik tok seg av transport av besøkende til Lysøen fra Fortidsminneforeningen overtok Lysøen i 1974 og til han måtte slutte som skipper på grunn av dårlig syn i 1988. De første årene kjørte han med en liten delvis åpen motorbåt. I 1977 kjøpte han taretråleren "Espen", bygget den om til "Ole Bull", og inngikk en sameiekontrakt med Museet Lysøen om driften av båten. I forbindelse med minnestunden på Kafé Ole B, ble skyssbåten "Ole Bull" lagt til kai på Buena etter ønske fra familien.

Edvard Grieg Museum Troldhaugen / Siljustøl Museum

Edvard Grieg Museum Troldhaugen er et av verdens mest autentiske og unike kunstnerhjem, foruten en av Norges fremste turistattraksjoner. Med rundt 300 konserter i året er vi dessuten en av Norges største konsertarrangører av klassiske konserter. Siljustøl Museum er komponist Harald Sæveruds hjem, og var da det ble bygget i 1939, Vestlandets største privatbolig. Stedet har dessuten 176 mål tomt (skog og parkområde) som også forvaltes av museet.

AKTIVITETER OG KONSERTER

TROLDHAUGEN

Med vår ambisjon om å gjenskape Troldhaugen som ikke bare turistenes oase, men også som Bergens naturlige kammermusikkarena og kulturelle utfartssted, la vi i 2011 en klar strategi om å satse tyngre på det kunstneriske programmet som tilbys lokalbefolkningen i lavsesongen. I 2011 forsøkte vi derfor en huskonsertserie med 11 konserter i Griegs villa. Tross relativt lav profil, ble dette et vellykket tiltak, der hver søndag fra 30. januar til 10. april hadde små musikalske seanser for et fullsatt publikum. Slike prosjekter vil forsterkes i 2012. Sommersesongen hadde både en lunsjkonsertserie hver eneste dag fra 7. juni til 30. september, og en onsdags- og søndagsserie med nasjonale og internasjonale navn. Ett av sommerens konsert-høydepunkt var TrondheimSolistene med den unike sopranen Measha Brueggergosman som solist. Laila Nordø var kurator for årets sommer-serie. Åpningstiden for museet var fra kl. 9-15 hver dag utenfor hovedsesong, og fra kl. 9-18 hver dag fra 1.mai til 30.september.

Kunstnerisk sett ble det også en opptur da det ble klart at vi fikk overta den internasjonale pianokonkurransen "Concours Grieg" (som er arrangert i Oslo siden 2000) fra og med 2012. Gjennom et samarbeid med blant annet Bergen Filharmoniske Orkester, Griegakademiet og en rekke andre offentlige og private aktører, vil vi i 2012 arrangere: "The 13th International Edvard Grieg Piano Competition".

Skolekonserter

De årlige skolekonsertene på Troldhaugen samlet 2800 elever fra 5.- 7. trinn. Elevene fikk omvisning på området og opplevde konsert i Troldsalen med et tilrettelagt Grieg-program. Produsent for disse konsertene var Fylkeskonsertane, som i 2011 hadde engasjert Marianne Juvik Sæbø på sang,

Åse Teigland på fele/hardingfele, Snorre Bjerck og Øyvind Hegg Lunde på perkusjon og Signe Bakke på piano.

SILJUSTØL

Siljustøls tradisjonelle 4 vårkonserter ble på tradisjonelt vis arrangert mellom Påske og Festspilletid i april og mai, og samlet ca 120 besøkende. Den 17. april feiret vi Harald Sæveruds fødselsdag i samarbeid med Stiftelsen Siljustøl og Siljustøls Venner. Pianisten Einar Henning Smebye samlet fullt hus og er et arrangement som vil bli et årlig evenement. Den store familiedagen 28.august, «Åpen dag», i samarbeid med Fana og Ytrebygda kulturkontor, Stiftelsen Siljustøl og Siljustøls venner, samlet hele 1250 mennesker. Museets åpningstid i 2011 var alle søndager fra kl. 12-16 i perioden 26. juni til 18. september.

FESTSPILLENE

Festspillene hadde 16 konserter på Troldhaugen i 2011, og til sammen 1326 publikummere. På Siljustøl ble det arrangert 4 konserter, med ca 120 besøkende.

JUL

Vi ønsket i år også på å skape julestemning både på Siljustøl og Troldhaugen. Julegrantenningen av byens største julegran på Siljustøls uteområde 10. desember samlet hele 600 mennesker, mens juledagen på Troldhaugen 11. desember med julekonsert og aktiviteter, samlet ca 200.

Oppsummert publikumsbesøk for konserter

Sommerkonserter: 1784 (20 konserter),
Privatkonserter: 1361, Utleiekonserter: 2580,
Lunsjkonserter: 7106 (116 konserter), Høstkonserter: 297 (6 konserter), Cruisekonserter: 8163,
Huskonserter: 377 (10 konserter). Diverse konsert-er/Troldhaugen: 280. Siljustøl (totalt): 1400.

BUTIKK / BESØK

Vi så også i 2011 en svak positiv utvikling av turistmarkedet utenfor hovedsesongen. Besøket i sommermånedene har de senere årene holdt seg relativt stabilt. Det totale besøkstallet for Troldhaugen var i 2011 98.203 besøkende, der 23.274 av disse var konsertbesøk og 3.389 av de besøkende var barn. Vi har også i 2011 jobbet med å få opp en kommersiell buss som skal kjøre hver time mellom byen og Troldhaugen, da et av de største hindrene for publikumsvekst har vært den ukurante tilkomsten for enkeltbesøkende. Vi er derfor særlig glade for at vi lyktes med dette, og at det etter planen fra og med mai 2012 vil settes i drift en egen «Grieg-buss».

Konsert med Measha
Brueggergosman i
Trolldhaugens sommerserie.

Vinterkonserter i
Edvard Griegs villa.

MARKED

Den største turistgruppen, ut i fra nasjonalitet, var i Tyskland, USA, Storbritannia og Russland. I 2011 var det også en interessant økning i besøket fra Spania. Den generelle markedssatsningen omtales i et eget markedskapittel. Kort oppsummert for vår del: Sortimentet i butikken blitt utvidet i retning av flere spesialproduserte gaveartikler og vi har også hatt en økt satsning på noter med Griegs musikk fra Griegs eget forlag, Peters. Fortsatt er det like fullt omsetningen av innspilt musikk (CDer) som utgjør den største andelen av det samlede salget i butikken på Trolldhaugen.

ØKONOMI

Edvard Grieg Museum Trolldhaugen/Siljustøl Museum gikk inn i 2011 med et underskudd på kr 741.662. Årsresultatet for 2011 viste et solid overskudd på kr 691.643. Dette skyldes ikke primært økt besøk, men at vi har lyktes med å gi mer til og å få mer ut av de besøk som vi får. Hovedsuksessen i 2011 har vært de daglige lunsjkonserterne i sommerseongen, som har hatt hele 7106 besøkende i løpet av sommermånedene 2011. Men vi har i tillegg hatt et veldig sterkt fokus på kostnadskontroll i alle ledd, foruten at vi har måttet redusere det kunst-

neriske programmet noe. Balansen pr. 31.12.2011 var derfor kr 50.019 i underskudd.

BYGNINGSPROSJEKTER

Tidlig på året lyktes vi også å få til et samarbeid med en privat mesen som ville bidra til en storstilt restaurering av interiør og eksteriør til vår konsertsal, Trolldsalen. Gjennom hele året har vi arbeidet mye med å løfte de private midlene som må til for finansielt å lykkes med detaljprosjekteringen og gjennomføringen. Det anerkjente Oslo-baserte arkitektfirmaet Kristin Jarmund Arkitekter har stått for interiørtegningene i prosjektet, og Bergensfirmaet Asplan Viak har utarbeidet utendørstegningene. Del 1 av prosjektet planlegges ferdigstilt i juni 2012, og har en total kostnadsramme på 15 millioner kr, der 14 millioner er hentet inn som private penger, og 1 million offentlige kroner er øremerket et eget, avgrenset prosjekt; utskifting av ventilasjonsanlegget.

På Villaen fikk vi også et nytt sinkbelagt tak, rekverk og takluke. Vinduet i komponisthytten ble skiftet, og villaen utstyrt med nye rullegardiner for bedre å skjerme mot uønsket lys. Vi fikk også sikret fjellet ved gravstedet, da det i lengre tid har

Åpen dag på Siljustøl med nøkken i vannet, til glede og frykt for store og små.

løsnet stein herfra. På Siljustøl ble det utført noe takarbeid, men dette området er for omfattende til at vi har hatt ressurser til å følge opp alt som burde følges opp.

PERSONAL

I 2011 fikk museet besatt direktørstillingen ved museet. 1. mai tiltrådte Ingrid Røynesdal formelt som ny leder for både Siljustøl Museum og Edvard Grieg Museum Trolldhaugen, selv om hun var inne i enkelte prosjekter allerede fra januar. Både formidler Beate Trovik og konsertansvarlig Laila Nordø sluttet i løpet av året.

Sesongguidene dekket i år til sammen 16 språk; blant annet begge de to store kinesiske hovedspråkene, japansk, gassisk, foruten en rekke av de større europeiske språkene.

ANNET:

Konferanser

EGM Trolldhaugen var i 2011 møtte med to representanter på "The International Edvard Grieg Society's" konferanse på Schæffergården i Danmark 11.-13. august. Dette internasjonale Griegselskapet har sitt sekretariat på Trolldhaugen. Trolldhaugen

er også representert i styret for Fartein Valen Stiftelsen og for Griegforskningssettret.

Spesialkonsulent Eilif Løvteit holdt en rekke foredrag om Grieg og norsk musikkliv på et større seminar i Meissen i Tyskland 20.-22. juli, på prosjektet "Grieg in der Schule". I forbindelse med en større Edvard Munch-utstilling i Bremen/Tyskland, holdt Løvteit også foredrag om Grieg, 6.-7. november.

Vi var også representert under Litteraturnettverkets (dikter- og komponisthjemmene i Norge) sin samling på Asker Museum 3.-4. februar.

Resultatregnskap

Kunstmuseene i Bergen

Driftsinntekter og driftskostnader	Note	2011	2010
Billettinntekter, salgsinntekter m.m		11 115 277	10 186 698
Offentlige tilskudd	3	67 315 500	63 611 000
Leieinntekter		1 436 925	1 348 118
Annen driftsinntekt		9 104 089	12 141 899
Sum driftsinntekter		88 971 790	87 287 715
Varekostnader		1 427 774	1 571 586
Kostnader utstillinger/prosjekter		2 126 788	3 373 862
Lønnskostnader m.m.	2	31 820 444	29 057 997
Ordinære avskrivninger	4	550 769	609 611
Husleie		22 155 325	21 654 674
Kjøp av kunst	7	1 375	16 768
Annen driftskostnad		30 242 364	29 888 558
Sum driftskostnader		88 324 840	86 173 056
Driftsresultat		646 950	1 114 659
Finansinntekter og finanskostnader			
Annen renteinntekt		256 429	203 953
Annen rentekostnad		11 143	10 000
Annen finanskostnad		32 463	16 601
Resultat av finansposter		212 823	177 352
Resultat før skattekostnad		859 773	1 292 011
Skattekostnad	9	34 482	0
Ordinært resultat		825 291	1 292 011
Årsresultat		825 291	1 292 011
Overføringer			
Avsatt til annen egenkapital		825 291	1 292 011
Sum overføringer		825 291	1 292 011

Balanse

Kunstmuseene i Bergen

Eiendeler	Note	2011	2010
Anleggsmidler			
Varige driftsmidler			
Permanente utstillinger	1, 4	408 513	674 898
Vannledning Lysøen	1, 4	220 829	254 886
Maskiner, inventar og utstyr	1, 4	473 589	723 916
Sum varige driftsmidler		1 102 931	1 653 700
Finansielle anleggsmidler			
Egenkapitalinnskudd KLP	1	141 491	0
Andre langsiktige fordringer	1	0	15 675
Sum finansielle anleggsmidler		141 491	15 675
Sum anleggsmidler		1 244 422	1 669 375
Omløpsmidler			
Varebeholdning	1	3 518 971	3 235 088
Fordringer			
Kundefordringer	1	731 935	1 236 603
Andre fordringer	1	5 237 410	4 328 043
Sum fordringer		5 969 345	5 564 646
Bankinnskudd, kontanter o.l.	5	3 914 497	12 880 172
Sum omløpsmidler		13 402 814	21 679 906
Sum eiendeler		14 647 236	23 349 281

Balanse

Kunstmuseene i Bergen

Egenkapital og gjeld	Note	2011	2010
Innskutt egenkapital			
Grunnkapital		<u>200 000</u>	<u>200 000</u>
Sum innskutt egenkapital		<u>200 000</u>	<u>200 000</u>
Opptjent egenkapital			
Annen fri egenkapital		<u>2 117 317</u>	<u>1 292 026</u>
Sum opptjent egenkapital		<u>2 117 317</u>	<u>1 292 026</u>
Sum egenkapital		<u>2 317 317</u>	<u>1 492 026</u>
Gjeld			
Tilskudd spesielle formål			
Mottatte bundne tilskudd	8	<u>1 215 862</u>	<u>1 976 214</u>
Sum tilskudd spesielle formål		<u>1 215 862</u>	<u>1 976 214</u>
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		4 208 615	14 465 974
Betalbar skatt	9	15 218	8 037
Skyldig skattetrekk og offentlige avgifter		2 283 447	2 094 048
Skyldige feriepenger og lønn		2 794 234	2 596 185
Annen kortsiktig gjeld		<u>1 812 543</u>	<u>716 798</u>
Sum kortsiktig gjeld		<u>11 114 056</u>	<u>19 881 041</u>
Sum gjeld		<u>12 329 919</u>	<u>21 857 255</u>
Sum egenkapital og gjeld		<u>14 647 236</u>	<u>23 349 281</u>

Kåre Valebrokk
Styreleder

Henrik von Achen
Styremedlem

Trond Indahl
Styremedlem

Bergen, den 22.03.2012

Ruth Brudvik
Nestleder

Åsta Otteren Ellingsen
Styremedlem

Aud Søylen
Styremedlem

Line Daatland
Styremedlem

Erlend Høyersten
Direktør

KUNSTMUSEENE I BERGEN
NOTER TIL ÅRSREGNSKAP 2011

NOTE 1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet er utarbeidet i overensstemmelse med regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak.

Fordringer og gjeld klassifiseres som omløpsmidler/kortsiktig gjeld dersom de forfaller innen ett år.

Varige driftsmidler avskrives lineært over antatt økonomisk levetid.

Kundefordringer og andre fordringer er vurdert til pålydende, etter fradrag for avsetning til tap.

Varebeholdning er oppført til laveste av innkjøpspris og virkelig verdi.

NOTE 2 LØNSKOSTNADER, ANTALL ANSATTE, GODTGJØRELSER ETC

	2011	2010
Lønninger og feriepenger	26 094 630	24 090 548
Styrehonorar	118 000	143 510
Arbeidsgiveravgift	3 717 729	3 433 582
Lønnsrefusjoner	-982 665	-1 703 869
Premie kollektiv pensjonsforsikring	2 685 859	2 985 596
Andre personalkostnader	186 891	108 630
Sum	31 820 444	29 057 997

Stiftelsen har i 2011 hatt ansatte som utfører ca. 49,7 årsverk

Ytelser til ledende personer:

Lønnsinnberettet for inntektsåret 2011 for direktør kr. 889.111,-.

Styrehonorar er utbetalt med kr. 118.000,-.

Revisjonshonorar er utbetalt med kr. 89.000,-, herav kr. 22.700,- konsulentbistand.

Museet er forpliktet til å ha tjenstepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenstepensjon. Museet har pensjonsavtaler som oppfyller kravene i loven.

NOTE 3 OFFENTLIGE TILSKUDD

	2011	2010
Tilskudd fra staten	17 780 000	14 745 000
Tilskudd fra Hordaland fylkeskommune	3 174 000	3 091 000
Tilskudd fra Bergen kommune	46 361 500	45 775 000
Sum	67 315 500	63 611 000

NOTE 4 SPESIFIKASJON AV ANLEGGSMIDLER

	Vannledning Lysøen	Maskiner/ inventar/utstyr	Faste utstillinger	Sum
Anskaffelsesverdi 01.01	340 571	1 411 709	4 704 622	6 456 902
Tilgang i året	0	0	0	0
Avgang	0	0	0	0
Anskaffelsesverdi 31.12	340 571	1 411 709	4 704 622	6 456 902
Mottatt investeringstilskudd	0	0	3 375 000	3 375 000
Akk. avskrivninger	119 742	938 120	921 109	1 978 971
Bokført verdi 31.12	220 829	473 589	408 513	1 102 931
Årets ordinære avskrivning	34 057	250 238	266 474	550 769

NOTE 5 BUNDNE MIDLER

Av selskapets likvider utgjør kr. 1.163.692,- bundne midler.

NOTE 6 PENSJONSFORPLIKTELSER

Kunstmuseene i Bergen har pensjonsavtaler gjennom Kommunal Landspensjonskasse og Bergen Kommunale Pensjonskasse, samt Avtalefestet Pensjon. Pr. 31.12.11 var 61 ansatte med i ordningene. Den regnskapsførte pensjonskostnaden i 2011 kr. 2.685.859,- er lik betalt pensjonspremie, og er kostnadsført som lønnskostnad.

NOTE 7 KUNSTKJØP

Museet har i 2011 kjøpt kunst for kr 1 001 375,-. Museet har mottatt kr 1 000 000,- til dette formålet fra Bergen kommune.

NOTE 8 TILSKUDD SPESIELLE FORMÅL

Posten "Tilskudd spesielle formål" inneholder tilskudd motatt i 2011 eller tidligere, hvor prosjektet ikke er gjennomført eller hvor tilskuddet skal overføres andre kostnadsbærere.

	2011	2010
Prosjekt "Concours Grieg"	192 346	0
Prosjekt "Universell utforming"	154 629	154 629
Prosjekt "Villa"	381 318	610 091
Prosjekt "Forskning"	77 525	0
Prosjekt "Munthesamling"	4 574	86 494
Prosjekt "Vestibyle"	5 470	725 000
Prosjekt "BGFF"	250 000	250 000
Prosjekt "WC Siljustøl"	150 000	150 000
Sum	1 215 862	1 976 214

NOTE 9 SKATT

Stiftelsen er skattepliktig for deler av leieinntektene.

Skattekostnad i resultatregnskapet fremkommer på følgende måte:

Skatt ilignet 2010	27 301
Avsatt i regnskapet 2010	-8 037
Beregnet skatt 2011	15 218
<u>Skattekostnad i resultatregnskapet</u>	<u>34 482</u>

Balansført betalbar skatt består av beregnet betalbar skatt for 2011.

REVISJONSSKAPET Olstad & Co AS

Medlemmer i
Den norske
Revisorforening

Ansvarlige revisorer:
Jan Olstad
Registrert revisor

Atle Mongstad
Registrert revisor

Anne-Kristin Heggøy
Registrert revisor

Geir Inge Tonheim
Registrert revisor

Roger Algøy
Registrert revisor

Stiftelsen Kunstmuseene i Bergen

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Stiftelsen Kunstmuseene i Bergen, som viser et overskudd på kr. 825.291,-. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2011, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styret og direktørs ansvar for årsregnskapet

Styret og direktør er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og direktør finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for stiftelsens utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av stiftelsens interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Hovedkontor
C. Sundtsgt. 39
5004 Bergen
Telefon 55 33 61 00
Telefaks 55 33 61 01

Avdelingskontor
Storebo
5392 Storebo
Telefon 55 08 63 00
Telefaks 55 61 09 31

Rev.nr/org.nr: 963 048 386 MVA
Bank: 5201 06 77238
Epost: post@revisjonsselskapet.com
Hjemmeside: www.revisjonsselskapet.com

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Stiftelsen Kunstmuseene i Bergen per 31. desember 2011 og av resultater for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av stiftelsens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Konklusjon om forvaltning

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000, mener vi stiftelsen er forvaltet i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Bergen, 22. mars 2012

Atle Mongstad
registrert revisor